Pla Barcelona Ciència de Sant Martí

Districte de Sant Martí, Ajuntament de Barcelona

Consell Plenari de [***],[***] de 2022

ÍNDEX

El perquè de les polítiques municipals de Ciència i Universitats 1
La Ciència a Barcelona i als seus Districtes 3
Objectius i continguts del Pla 5
El Pla Barcelona Ciència de Sant Martí 6
A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte 6
B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica 7
C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques 8
D. Ciència, art, innovació i societat 8
Calendari 9
Pressupost 10

El perquè de les polítiques municipals de Ciència i Universitats

Ens trobem davant d'un context social marcat, especialment, per les conseqüències causades per la Covid-19, la crisi mediambiental i la crisi econòmica i social derivada de la guerra a Ucraïna. Un context d'incertesa que ha afectat el nostre dia a dia, de manera col·lectiva, i a nivells que la majoria de nosaltres mai hauríem imaginat. La societat actual es troba davant d'una responsabilitat col·lectiva i solidària per reconstruir molts dels aspectes que la pandèmia ha capgirat, bastir una realitat que entengui el futur que vindrà i que estigui preparada per afrontar els reptes que tenim al davant posant al centre a les persones.

En aquest context, les ciutats actuals adopten un paper especialment rellevant, ja que és on es desenvolupa la major quantitat d'interaccions socials i humanes, i on habita més de la meitat de la població mundial. També és en el context de les ciutats on apareixen els reptes urbans complexos als quals hem de fer front a dia d'avui: l'emergència climàtica, la densitat de població i el benestar social, la gestió de l'espai públic o l'habitatge, la mobilitat sostenible de persones i productes, tant a nivell local com internacional, o un envelliment actiu i de qualitat. Alhora, altres qüestions com la igualtat entre homes i dones, els nous models productius o l'alimentació sostenible requereixen també un rol actiu de les ciutats per a fer-les possibles.

Com a institucions públiques hem d'aportar les eines que permetin aprendre a viure en la incertesa del present i afrontar els reptes globals que se'ns presenten. Eines que ens expliqui el món que ens envolta i ens aportin solucions innovadores, prioritzant el benestar de les persones i la cura del planeta. I la ciència és una d'elles.

La ciència, però, no sempre ha format part del dia a dia de la ciutadania. Si bé és cert que les ciutats han sigut l'espai físic on s'han establert els centres de recerca i les universitats, la generació del coneixement científic no sempre ha sabut generar diàleg entre el món acadèmic i la població, creant a voltes un mur invisible d'incomprensió bidireccional entre el context urbà i el desenvolupament científic del coneixement. La construcció d'una política municipal de ciència és un intent d'acabar amb aquest mur, intentant crear espais d'intercanvi entre la ciutadania i la recerca per tal de fer ampliar i democratitzar el debat científic i acadèmic, d'impulsar la competitivitat del nostre teixit comercial i empresarial a partir d'un nou model econòmic, mantenir i augmentar l'oferta laboral de qualitat, millorar el benestar social als diferents cicles de la vida, i garantir la sostenibilitat ecològica de la nostra ciutat.

Ens cal una política científica de proximitat, que posi en marxa una potent plataforma de divulgació i intercanvi d'idees, que permeti parlar de ciència ciutadana i de promoció del coneixement a totes les edats. Una política que es vinculi i generi complicitats amb les polítiques culturals i educatives, d'innovació econòmica i social, d'urbanisme i emergència climàtica, i de mobilitat o d'envelliment, entre moltes d'altres. Una política de ciència que aprofiti les potencialitats de la pluralitat d'enfocaments propis de les ciències exactes, experimentals i tecnològiques, de les ciències de la vida i la salut, i de les ciències socials i les humanitats. Totes presents a la ciutat, amb una àmplia xarxa de centres de recerca consolidats i amb persones expertes reconegudes internacionalment.

Una política de ciència de proximitat que acompanyi i sumi amb les iniciatives ciutadanes i professionals que han generat, i segueixen generant, espais de diàleg i intercanvi de coneixement científic a la nostra ciutat. Una riquesa de pràctiques ja en funcionament, que han demostrat el seu èxit i a les quals hem de reconèixer un esforç constant i perenne per generar aquests espais de trobada entre el món científic, universitari i la ciutadania.

Per tot això, des de la convicció que la política municipal de ciència i universitats necessita una traducció concreta a cadascun dels districtes i barris d'aquesta ciutat, per tal d'apropar-se a les realitats i necessitats diverses, esdevenir un vertader vehicle que apropi la ciència a tots els veïns i veïnes de Barcelona, presentem aquesta Mesura de Govern del Pla Barcelona Ciència de Sant Martí.

La Ciència a Barcelona i als seus Districtes

La ciència és molt present a la ciutat de Barcelona. La trobem als centres de recerca i universitats que poblen els campus repartits per tota la ciutat i la seva àrea metropolitana; la trobem als equipaments de proximitat, amb una programació de divulgació i ciència ciutadana impulsada per centres cívics i biblioteques; la trobem a les aules ambientals, als ateneus de fabricació o a les fàbriques de creació, des de la dimensió ecològica, tecnològica o artística. La ciència està present a la nostra ciutat, i respira amb la intensitat pròpia d'una pràctica del coneixement que ens implica i afecta a tota la ciutadania.

Una mostra d'aquesta realitat la trobem a l'índex 2021 de ciutats científiques de la revista *Nature*[1], que situa Barcelona com la primera ciutat en l'àmbit estatal en producció científica, la quarta de la Unió Europea i la número 42 a nivell mundial. Aquesta posició és fruit de l'excel·lència científica i la qualitat de la recerca que es genera a Barcelona, gràcies a un teixit científic ric en infraestructures, centres de recerca i universitats de primer nivell.

Barcelona compta amb més de 250 equipaments i entitats relacionades amb la ciència. Tant és així, que en podem trobar als deu districtes de la ciutat. Trobem 46 centres de recerca, fundacions i infraestructures científiques; 4 universitats públiques (amb 32 facultats presents a la ciutat), 3 de privades i una de virtual; 30 societats científiques i una cinquantena d'entitats o espais de divulgació científica. L'equitat territorial és un dels reptes que enfrontem: mentre el Districte de Les Corts acumula gairebé un centenar d'aquests equipaments i entitats, Sants-Montjuïc, Gràcia, Nou Barris o Sant Andreu no arriben a la desena cadascú. Un repte que la territorialització de les polítiques de ciència i universitat abordarà.

A nivell temàtic, i agafant els Districtes com a elements d'organització territorial, Barcelona ens dibuixa un mapa interessant: podem localitzar l'àmbit més acadèmic i de recerca teòrica a Les Corts i a Sant Martí; a Ciutat Vella, l'Eixample i Horta-Guinardó trobem tres pols bategant amb R+D a nivell sanitari i bio innovador; i un teixit divulgador i patrimonial de la ciència repartit entre els barris de Sarrià-Sant Gervasi, Sant Martí, l'Eixample i Ciutat Vella.

En els últims tres anys, a més, des de l'Ajuntament de Barcelona, i gràcies a l'impuls del Pla Barcelona Ciència 2020-2023, s'ha consolidat el programa de ciència creat l'any 2007 amb l'objectiu de crear una política de Ciència de major abast i amb una estructura pròpia. En aquests tres anys, s'han ampliat les accions vinculades a la ciència i la recerca, s'han establert diferents línies de suport a la recerca de reptes urbans i s'ha millorat la interlocució entre l'Ajuntament i l'ecosistema científic perquè els actors científics de la ciutat se sumin a la recerca de solucions innovadores, justes i disruptives per als reptes urbans que afronta Barcelona, respostes que en la majoria d'ocasions neixen d'una recerca científica d'avantguarda i compromesa amb l'entorn i les necessitats socials de la ciutadania. En aquest sentit entre el 2019 i el 2021, les convocatòries impulsades a partir del Pla Barcelona Ciència han finançat 40 projectes de recerca amb una xifra que supera els 4 milions d'euros (4.318.475 €).

[1] Nature Index 2021 Science Cities: https://www.natureindex.com/supplements/nature-index-2021-science-cities/tables/overall

Però la ciència no només es troba en els campus de recerca. La ciutat compta amb un desplegament d'activitats de comunicació i divulgació científica amb l'objectiu de democratitzar el coneixement entre la ciutadania. Des de Barcelona Ciència i Universitats es desplega una programació de cultura científica que troba els seus màxims exponents en la Biennal Ciutat i Ciència, que el 2021 va celebrar la seva segona edició, i la Festa de la Ciència, que encara ja la seva quinzena edició. En l'àmbit educatiu, són especialment rellevants l'EscoLab, que posa la ciència a l'abast dels centres educatius de la ciutat, o el programa Prometeus, que dona suport a estudiants de barris vulnerables per garantir l'equitat en l'accés universal a la universitat. També cal destacar la programació d'art i ciència que vol relacionar la pràctica del coneixement científic i els processos de creació artística, generant vincles entre els seus respectius entorns i els actors que els componen. D'altra banda, impulsem iniciatives per compartir i reflexionar envers el coneixement científic i, fins i tot, generar aquest coneixement gràcies als diferents projectes de ciència ciutadana que es treballen des de l'Oficina de Ciència Ciutadana.

Poder arribar a la ciutadania requereix de complicitats entre institucions, equipaments i els veïns i veïnes per tal de conèixer l'entorn i les potencialitats del territori. És per això que l'estratègia de ciutat té en els equipaments de proximitat una de les fortaleses més interesants. La xarxa de centre cívics i les activitats de divulgació científica que impulsen, la xarxa de Biblioteques de Barcelona amb programes com el Visions de Ciència, els ateneus de fabricació i les aules ambientals situades a cada districte o equipaments on es promociona la interacció de l'art i la ciència com les Fàbriques de Creació o la Fundació Julio Muñoz i Ramonet. Un entramat d'equipaments públics que permeten viure i entendre la ciència amb la proximitat que requereix una visió democràtica i que posi a la ciutadania en primer pla.

Ara toca consolidar aquest diàleg entre el món científic i la ciutadania, construir espais de democratització del coneixement on el veïnat sigui protagonista del coneixement científic i participi tant de la seva creació, com del gaudi i l'enriquiment cultural que significa la seva comprensió. Així doncs, presentem una Mesura de Govern que situï la ciència al centre de les iniciatives que es promouen des del Districte, consolidant i fent créixer les pràctiques ja existents i integrant-les a la programació que s'impulsa des dels centres i equipaments presents al territori.

Objectius i continguts del Pla

El Pla Barcelona Ciència 2020-2023 ha aportat a la ciutat un full de ruta que ja s'ha començat a desplegar. S'han impulsat iniciatives en el camp de la recerca, amb la convocatòria dels Premis a Recerca Científica Jove a Reptes Urbans, el Barcelona CaixaResearch Living Lab o la convocatòria de subvencions extraordinàries de Recerca i Innovació; s'ha consolidat l'aposta per la Biennal Ciutat i Ciència, amb la realització de la seva segona edició el passat juny de 2021; s'ha impulsat el Premi Europeu Barcelona Ciència Hipàtia en la seva segona i tercera edició; s'ha promogut l'adquisició de residències per a universitaris i personal de recerca; s'ha ideat un pla de doctorats industrials per a serveis i àrees municipals; i s'ha iniciat el projecte que ha de transformar la Fundació Julio Muñoz i Ramonet en un nou centre d'Art i Ciència a la ciutat.

Sant Martí és un Districte de ciència. Comptem amb un entramat de facultats universitàries i centres de recerca d'extrem a extrem del Districte, des del Campus Ciutadella o el Campus Poblenou, fins al nou i creixent Campus Besòs, on cada dia se situen més instituts de recerca. Un potencial de recerca i coneixement que no sempre batega amb la mateixa realitat que el Districte, esdevenint a voltes realitats diferenciades que no es reconeixen entre elles. Un dels objectius d'aquesta Mesura de Govern ha de ser, doncs, establir espais de diàleg i democratització del coneixement, obrint els equipaments científics a la ciutadania per tal d'universalitzar-ne l'accés.

Però el Districte també compta amb el Museu d'Història Natural de Barcelona, un espai obert i amb una programació per a tots els públics on anualment el visiten desenes de milers de persones O iniciatives on ja es treballen experiències de diàleg entre dos realitats aparentment diferenciades, com el que succeeix a l'Hangar, on l'art i la ciència fa temps que es troben i experimenten noves maneres d'explicar-se i influir-se.

Els objectius generals d'aquesta Mesura de Govern són, doncs, establir mecanismes de diàleg entre els equipaments científics i la ciutadania en general, animant a aquests primers a ser més permeables amb la ciutadania, i acompanyant aquesta voluntat amb una programació científica des dels equipaments de proximitat que comptem a Sant Martí. També visibilitzar les bones pràctiques ja existents al Museu d'Història Natural i la l'Hangar, i veure com es pot fer créixer la col·laboració entre els diferents equipaments científics del territori. En definitiva, una Mesura que ens permeti alinear-nos amb les noves polítiques municipals de ciència i universitats de ciutat, i consolidar la idea de "Barcelona, ciutat de ciència" en l'imaginari col·lectiu del Districte.

El Pla Barcelona Ciència de Sant Martí

A. Apropem el teixit científic i acadèmic al Districte

Com s'ha comentat en l'apartat introductori, Sant Martí compta amb un entramat científic molt ben situat i establert. Els objectius i accions que continuen venen a entendre i visibilitzar millor aquest teixit, alhora que incrementar la coordinació entre els equipaments científics presents al Districte.

1. Creació d'un mapa del teixit científic i acadèmics presents al Districte de Sant Martí.
    a. Identificar, en coordinació amb el Departament de Ciència i Universitats, els equipaments científics, acadèmics i de divulgació de Sant Martí.
    b. Mantenir actualitzat el mapa d'equipaments científics del Districte a la web de Barcelona Ciència.
2. Incorporar la ciència com un dels temes a tractar en els consells d'equipament del Districte de Sant Martí.
    a. Incorporar en els ordres del dia de les reunions esdeveniments i temes científics, quan escaigui.

La dimensió ciutat

3. Coordinar-se amb el Departament de Ciència i Universitats i l'estratègia de polítiques municipals de ciència i universitats impulsades des del mateix.
    a. Generar espais de diàleg bilateral entre el Districte i l'àmbit de ciència i universitats a diferents nivells.
    b. Impregnar el Districte de Sant Martí del desplegament del Pla Barcelona Ciència 2020-2023.
4. Coordinar-se amb altres Districtes de la ciutat amb objectius alineats.
    a. Coordinar-se en el marc de la taula de coresponsabilitat de serveis a les persones i al territori de la Gerència de Coordinació territorial..
5. Coordinar-se amb els plans i estratègies presents a la ciutat que contenen la ciència com un dels eixos del seu desplegament.
    a. Identificar i impulsar projectes científics del Pla Clima de Barcelona situats al Districte de Sant Martí.

Projectes estratègics de Districte

6. Coordinar-se amb el Departament de Ciència en el desplegament dels projectes estratègics que situen el Districte de Sant Martí com a Districte científic i consolidar el projecte del Campus Besòs, amb l'objectiu d'atraure nous centres i instituts de recerca en el mateix.
    a. Donar suport al Departament de Ciència i Universitats en el desplegament del projecte del Campus Besòs (identificació dels nous espais i edificis, signatura de convenis de cessió, etc.)
    b. Donar suport al Departament de Ciència i Universitats en el desplegament del projecte de la Ciutadella del Coneixement (nou centre de recerca del Mercat del Peix).

B. Fem ciència des dels barris: ciència ciutadana, divulgació i cultura científica

La importància en la democratització del coneixement passa perquè la ciutadania sigui protagonista activa del propi procés de recerca, ja sigui en la seva etapa de creació del coneixement com en la divulgació dels seus resultats.

7. Donar suport a l'Oficina de Ciència Ciutadana per tal d'incrementar els projectes de Ciència Ciutadana al Districte.
    a. Acompanyar els projectes de Ciència Ciutadana que es portin a terme als equipaments de proximitat del Districte.
    b. Acompanyar els projectes de Ciència Ciutadana des de centres educatius del Districte.
8. Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica.
    a. Donar suport a l'edició la Festa de la Ciència 2023 que es realitzarà a la Rambla Prim a finals de la primavera.
    b. Potenciar la participació de les entitats del barri en el programació de la Festa de la Ciència.
9. Incrementar les activitats de divulgació científica als carrers i equipaments del Districte.
    a. Promoure la divulgació científica en els equipament del Districte: centres cívics, els casals de barri, casals de gent gran, ludoteques i casals infantils, casals de joves, entre d'altres.
    b. Reforçar els programes que promoguin la interacció de la ciutadania amb la recerca i el coneixement científic (programa PUCS, aules d'extensió universitària, espais de conferències i reunions, cafès científics, esdeveniments de divulgació i comunicació, projectes i exposicions d'art i ciència, etc.).
10. El Museu de Ciències Naturals, un equipament de ciutat situat al Districte.
    a. Establir un espai de coordinació a tres bandes entre el Districte, el Departament de Ciència i Universitats i el NAT per territorialitzar l'activitat del museu al Districte de Sant Martí.
    b. Posar en valor des del Districte la importància de tenir al territori un dels equipaments científics més rellevants de ciutat.

C. Impulsem l'educació i les vocacions científiques

Impulsar la recerca científica des de la base és un element clau per al desenvolupament científic de la ciutat. Si volem garantir, a més, un accés universal al coneixement i una generació de vocacions científiques al Districte, hem de comptar amb el teixit educatiu del territori per impulsar les iniciatives que segueixen.

11. Reforçar els programes científics educatius i d'oferta d'activitats científiques en tot el cicle educatiu presenta a Sant Martí.
    a. Acompanyar al Consorci d'Educació de Barcelona i el Departament de Ciència i Universitats en augmentar el número de centres educatius del Districte que participen en el projecte EscoLab.
    b. Coordinar-se amb el Consorci d'Educació de Barcelona per tal d'incorporar centres educatius del Districte de Sant Marti projectes STEAM.

D. Ciència, art, innovació i societat

Com ja s'ha comentat en la introducció, establir espais d'interacció entre diferents pràctiques del coneixement com poden ser la ciència, l'art o la innovació són elements claus en les noves polítiques de ciència i universitats.

12. Recolzar iniciatives que busquin la interacció entre l'Art i la Ciència al Districte.
    a. Donar suport al projecte del Campus de les Arts de Can Ricart.
    b. De la mà del Departament de Ciència i Universitats i l'ICUB, acompanyar els projectes d'art i ciència que succeeixen a les fàbriques de creació i equipaments de proximitat del Districte.
    c. Animar altres col·lectius (tant culturals com científics) a sumar-se a iniciatives d'art i ciència.
13. Acompanyar els projectes d'innovació presents al territori en el marc del Living Lab impulsat per l'Ajuntament de Barcelona.
    a. Alimentació Saludable i Sostenible (Verneda i La Pau).
    b. Entorns Escolars Saludables (Concepción Arenal).

Calendari

	2022	2023												2024											
	D	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	G	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
Creació d'un mapa del teixit científic i acadèmics presents al Districte de Sant Martí.																									
Incorporar la ciència com un dels temes a tractar en els consells d'equipament																									
Coordinar-se amb el Departament de Ciència i Universitats i l'estratègia de polítiques municipals de ciència i universitats impulsades des del mateix.																									
Coordinar-se amb altres Districtes de la ciutat amb objectius alineats																									
Coordinar-se amb els plans i estratègies presents a la ciutat que contenen la ciència com un dels eixos del seu desplegament																									
Coordinar-se amb el Departament de Ciència en el desplegament dels projectes estratègics que situen el Districte de Sant Martí com a Districte científic																									
Donar suport a l'Oficina de Ciència Ciutadana per tal d'incrementar els projectes de Ciència Ciutadana al Districte																									
Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica																									
Incrementar les activitats de divulgació científica als carrers i equipaments del Districte																									
El Museu de Ciències Naturals, un equipament de ciutat situat al Districte																									
Recuperació del projecte de la Caixa d'Eines, de la mà del Museu d'Història Natural de Barcelona i Pla de Barris																									
Reforçar els programes científics educatius i d'oferta d'activitats científiques en tot el cicle educatiu presenta a Sant Martí																									
Recolzar iniciatives que busquin la interacció entre l'Art i la Ciència al Districte																									
Acompanyar els projectes d'innovació presents al territori en el marc del Living Lab impulsat per l'Ajuntament de Barcelona																									

Pressupost

Partida	2022	2023	2024	TOTAL
Creació d'un mapa del teixit científic i acadèmics presents al Districte de Sant Martí.	500 €			500 €
Donar suport a l'Oficina de Ciència Ciutadana per tal d'incrementar els projectes de Ciència Ciutadana al Districte		3.000 €	3.000 €	6.000 €
Promocionar i territorialitzar les grans activitats de ciutat en relació amb la divulgació i la cultura científica		200.000 €		200.000 €
Incrementar les activitats de divulgació científica als carrers i equipaments del Districte		2.000 €	2.000 €	4.000 €
Reforçar els programes científics educatius i d'oferta d'activitats científiques en tot el cicle educatiu presenta a Sant Martí		4.000 €	4.000 €	8.000 €
Acompanyar els projectes d'innovació presents al territori en el marc del Living Lab impulsat per l'Ajuntament de Barcelona	4.000 €			4.000 €
TOTAL	**4.500 €**	**209.000 €**	**9.000 €**	**222.500 €**